

የኤርትራ ግርታ

የግጭቱ ትክክለኛ መንስኤ

(ከበላይ አባይ)

(ትርጉም በዘገጅት ክፍሉ)

ኢትዮጵያዊው ምሁር በላይ አባይ የኢትዮ-ኤርትራን ጦርነት በማስመልከት የሂጉ ዩናይትድ ኮሚሽን በሰጠው ውሳኔ ላይ ተመርኩዘው ያቀረቡትን ታሪካዊና ሕጋዊ ትንታኔ በሰለት ተከታታይ ክፍል ማቅረባችን ይታወቃል። በበርካታ አንባቢያን ዘንድ ትኩረት ያገኘና እድፈትን ያተረፈላቸው ፅሁፍ መሆኑን ከሚደርሱን የሰልክና የደብዳቤ መልዕክቶች መረዳት ችለናል። ስለ በላይ በአንገሊዝኛ ባዘጋጁት በዚህ ፅሁፍ ክፍል 2 ላይ ደግሞ ግጭቱ የዩናይትድ አገልግሎት በማለት ተንትነዋል። የኢትዮ-ኤርትራ ጉዳይ ዛሬ በተለያዩ ምክንያቶች ቢሸፈንም፣ የዩናይትድ ማኅበሩ ሥራ ሲፈፀም ዝግጅቱ ተጠናቋል። የማኅበሩ ሥራ ሲጀመርም ስለመገባባቸውና ግጭቶች ሊከተሉ እንደሚችሉ ምልክት እየታየ ነው። እዚያ ሳንደርስ የግጭቱ ስነሳስ እንዳት እንደነበር ባዕዳን የዓይን ምስክርነትን በመጥቀስ በላይ አባይ ያዘጋጁትን ፅሁፍ ትርጉሙን እንዳለ ሸቅርበነዋል።

ኤርትራ ኢትዮጵያን እ.ኤ.አ በሜይ 1998 ዓ.ም ስታጠቃ የተጀመረው ጦርነት በአንዳንድ የፕሬስ ሰዎች ዘንድ ለሁለቱም ሃገራት አዋሳኝ በሆነው ድንበር ላይ እንደቀረበ «የግዛት ይገባ ኛል ጥያቄ» ተደርጎ ተወስኗል። ይሁን ብሎ ለፋሪታት መካከል የተፈረመ ጦርነት አብይ ይዘት ከኢትዮጵያ የረዥም ጊዜ የእርስ በእርስ ጦርነት ተፀንሶ የተወለደ ነው። የሁለቱ መንግስታት የዛሬዎቹ መሪዎች ኢሳይያስና መለስ በመጀመሪያ በኢትዮጵያ የነበረውን ወታደራዊ መንግስት ለመገልበጥ ተባብረው ሰሩ፤ ከዚያ በኋላ የሁለቱን ሃገሮች ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ ቁርኝት የተመለከተ ረቂቅ አበጁ። ነገር ግን እ.ኤ.አ በ1990 ዓ.ም መግቢያ በኢሚግሬሽን በዋ ጋና በገንዘብ ፖሊሲ ላይ የወሰደው ውሳኔ እንዲሁም የኢትዮጵያ መንግስት ለዚህ የሰጠው ምላሽ ግጭት አይቀራ መሆኑን አመለከተ።

ጂዮ-ፖለቲካዊ ዕውነት

በ16ኛው ምዕተ አመት ቱርኮች የኢትዮጵያ የቀይ ባሕር ጠረፍን ከረገጡበት ጊዜ አንስቶ የውጭ ወረራ መልክ ተመሳሳይ ነበር፤ ወራሪው በመጀመሪያ ጊዜ የምፅዋ ወደብን ይረግጣል፤ ከዚያም በጦር ዓውድማ ላይ የሚገጥማቸውን የኢትዮጵያ ተከላካይ ሃይሎች ወደሚገኙበት የአስመራ ከፍተኛ ቦታዎች ያቀናል። ለሜና ዊዎቹ ክልል በኢትዮጵያና በውጭ ወራሪዎች መካከል ለሚነሱ ጦርነቶች እንደ አንድ የግጭት ቲያትር ሆኖ ሲያገለግል ነበር። በቀደመት ጦርነቶች ወቅት የቲያትሩ መድረክ ምድረ ባሕር (አሁን ኤርትራ) ነበር፤ ይሁንና ጣልያኖች እ.ኤ.አ በ1890 ዓ.ም ኤርትራን ከያዙ በኋላ የጦር ዓውድማው አገራባቸው ወደሆነችው የትግራይ ጠቅላይ ግዛት ደቡባዊ ክልል ተዛወረ። ይህ ሁኔታ በየጊዜው እየተደጋገመ ቆይቷል። የዓባይ ውሃ ተጠቃሚ የሆነችውን ግብፅን ናቂ ነገር ተደርጎ የሚወሰድና የሚታይ አይደ

የተቆጣጠረ ሁሉ ከሕንድና ከሩቅ ምስራቅ ጋር ለሚኖረው የንግድ ግንኙነት ሰላማዊ መግቢያን ለማግኘትና የአባይን ውሃ ፍላጎት ለመቆጣጠር በኢትዮጵያ ላይ የግድ ቁጥጥሩን ማጥበቅ ይኖርበታል። ስለሆነም ኢትዮጵያን ለመቆጣጠር ሊባል የተወሰደው ስትራቴጂያዊ ውሳኔ ለዘመናት እንደፀና ቆይቷል።

በታሪክ እንደሚታወቀው የኢትዮጵያ አዲሶችና የውጭ ፖሊሲ አውጭዎች ይህን ስትራቴጂያዊ እሳቤ በመገንዘብ ለመቋቋም ሊሉ የበኩላቸውን ተግባር አከናውነዋል። ኢትዮጵያ በ16ኛውና በ17ኛው ምዕተ አመት በቱርኮች፣ በ1870 ዓ.ም በእስላማዊ ግብፅ እንዲሁም በ19ኛው ምዕተ ዓመት በከረስጥ አማካይነት በኢጣሊያና በ20ኛው ምዕተ አመት በሞሶሊኒ በኩል ይተደረገባት ወረራ የዚሁ የውጭ ወረራ አቅድ አካል ናቸው።

የብሪታኒያና የኢጣልያ የቅኝ አገዛዝ ላዕላይ መዋቅሮች ከኢትዮጵያና ከግብፅ በተነሳሉበት በድህረ ጦርነት ወቅት በጂኦ-ፖለቲካው የተገፉ የአካባቢው ሃይሎች እንደገና ማንበራራት ጀመሩ። በመካከለኛው ምስራቅ የሚገኙ የኢትዮጵያ ስትራቴጂያዊ ጠላቶች በመጀመሪያ የኢትዮጵያንና የኤርትራን አንድ መሆን ተቃወሙ። ከዚያም የኤርትራን ነዋሪዎችና የነፃ አውጭ ግንባሮችን ማስታጠቅና መደገፍ ጀመሩ። ይህ ሁኔታ በግብፅ ናስርና በኢትዮጵያው ሃይለ ስላሴ መካከል በ50ዎቹና በ60ዎቹ (እ.ኤ.አ) አካባቢያዊ ቀዝቃዛ ጦርነት እንዲነሳ እንዲሁም በፈንታው እ.ኤ.አ 1991 ዓ.ም ለፍፃሜ የበቃውን የኢትዮጵያ የእርስ በእርስ ጦርነት እንዲጫር አደረገ። እንደቀደምቶቹ ሁሉ ነፃይቱ ኤርትራ ተመሳሳይ የሆነ ጂኦ-ፖለቲካዊ ጥቅሞች እስካሁን ድረስ የወቅቱ ወረራ እንደ አንድ ታላቅ ተአምር አስደናቂ ነገር ተደርጎ የሚወሰድና የሚታይ አይደ

ለም። ከርስበርስ ጦርነት በኋላ ያለው ፖለቲካዊ ስዕል ኤርትራ እ.ኤ.አ 1972-1991 ዓ.ም ድረስ ለመገንጠል ባደረገችው ትግል ለሻዕቢያ አመራር ትርበት ያላቸው ብዙ ሰዎች ለንቅናቄው ሁለት ራዕይን (ምጽትን) አንፀባርቀዋል። የመጀመሪያው ፖለቲካዊ ሊሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ ኢኮኖሚያዊ ነው። እ.ኤ.አ በ1972 ዓ.ም በኢሳይያስ አፈወርቂ አመራር የተጀመረው ትግል ቀዳማዊ ዓለማ በወቅቱ በአዲስ አበባ ስላለ፣ በኋላም በመንግስቱ ኃይለማርያም የሚመራውን መንግስት በትጥቅ ትግል በማፋለም የፖለቲካ ነፃነትን ለመግናፀፍ ነበር። ሁለተኛው ዓለማ ደግሞ ኤርትራን በፈጣን አኮኖሚ ለማሳደግ ነበር።

እ.ኤ.አ 1991 ዓ.ም በኢትዮጵያ ዘመናዊ ታሪክ ወሳኝ ምዕራፍ ነበር፤ የለውጥ ንፋስ የነፃ ይቱን ኤርትራ መፈጠር የሚያገዝ ነበር። ከረዥም ጊዜ አስቃቂና ተደጋጋሚ የርስ በርስ ጦርነት በኋላ ኢሳይያስ አፈወርቂ በውስጥ ደጋፊዎቹ ዕርዳታ (በተለይ ሕወሓት በዋንኛነት) እንዲሁም የኢትዮጵያ ስትራቴጂያዊ ጠላቶች (መካከለኛው ምስራቅ የሚገኙት) ባደረጉት ቁሳዊ ድጋፍ በአሸናፊነት ወጣ። ኢሳይያስና ተባባሪዎቹ የመንግስቱ ሃይለ ማርያምን አገዛዝ ገለበጡ። ከጦርነቱ ፍፃሜ በኋላም ከኢሳይያስ የሊቢል መሪነት ችሎታ ውጭ የሆኑ ሶስት ሁኔታዎች የኤርትራን ነፃ ሃገር ሆኖ መፈጠር ማፋጠን ነበረባቸው።

በመጀመሪያ የራሱን አስራ ሁለት ጀኔራሎች ተስፋ በመቀረጥ በመረሸነ፣ ለድርድር የማይመች ችክ ለው በመሆኑ በመንግስቱ ኃይለማርያም ላይ እምነት ያጡትና የተሰላፉት አሜሪካና እንግሊዝ እ.ኤ.አ በሜይ 1991 ዓ.ም የርስ በርስ ጦርነት አሸናፊዎች ከሆኑት ወገኖች ጋር ለመግባባትና ለመደራደር ሊሉ የሉንዶን ኮንፈረንስ (ጉባኤ) ፈጥነው አደራጁ። በዚህ ጉባኤ ላይ የተሳተፉት በተስፋዬ ዲንቃ (በወቅቱ የኢትዮጵያ ጠቅላይ ሚኒስትር በነበረው) የሚመራው ቡድን፣ ሻዕቢያ፣ ኢሕአዴግና ኦነግ ነበሩ። አሜሪካ ኤርትራ ነፃ አስተዳደር እንዲኖራት፣ የቀረው የኢትዮጵያ ግዛት በኢሕአዴግ እጅ እንዲቆይና የሉንዶን ስምምነት ዝርዝር ሃሳቦች በጁ ላይ ጉባኤ በአዲስ አበባ ተግባራዊ እንዲሆኑ ሃሳብ አቀረበች።

የኢትዮጵያን ነፃ ታሪካዊ አንድነት አጥብቃ ስትደግፍ የነበረችው አሜሪካ ለሃገሪቱ የወደራት ዕድል ውሃችን የሆነውን የኤርትራን ነፃነትና ግንጠላ ደገፈች። የአሜሪካ ባለስልጣናት አሜሪካ ወታደራዊ ጣልቃገብነትን መፈፀም የማትችል እስከሆነ ድረስ አማፅያኑ ከጠመንጃ በስተኋላ ሕግና ስርዓትን እንዲያስከብሩ ማድረግ የተሻለ ነበር ብለው ይከራከራሉ። ባለመታደል በርስ በርስ ጦርነት ተካፋይ ከነበሩት አብዮታዊ ፓርቲዎች ውጭ የነበረው አብዛኛው የኢትዮጵያ ክፍል በአዲሱ መንግስት ውስጥ ትርጉም ያለው ድምፅና ቦታ እንዲኖረው ጨርሶ አልተደረገም። የመንግስቱ ሃይለማርያም የግድያና የእስራት ፖሊሲ ሕዝቡን ለስደት ስለዳረገው የፖለቲካ ክፍተት እንዲፈጠር ረዳ።

በሁለተኛ ደረጃ በ50ዎቹና በ60ዎቹ የጋማል አብደል ናስር የፖለቲካ አማካሪና ዋና መሃንዳሽ የነበረው ቡትርስ ቡትርስ ጋሊ እ.ኤ.አ 1991 ዓ.ም መጨረሻ ላይ የተመድ ዋና ፀሐፊ ሆኖ

ፋሚሊያል፡ በተመሳሳይ ውስጥ ሕዝብ ውሳኔው ሕጋዊነት እንዲኖረውና ነፃ የሆነች ኤርትራ ዕውቅና እንድታገኝ የበኩሉን ድጋፍ ሰጠ። አሳይያስ አፈ ወርቁ ግብፅ በኤርትራ ላይ የነበሩትን ፖሊሲ የሚደግፍ የቆየ ወዳጅን በተመሳሳይ ውስጥ ከማንኛውም ሌላ ምን ዕድል እንዲኖረው ይመኝ ነበር? አሳይያስ የተቀዳጀው ድል ለአሥርተ ዓመታት ለኤርትራውያን የነፃነት ግንባር መጠነ ሰፊ ድጋፍ ያደርጉ የነበሩ በመካከለኛው ምስራቅ የሚገኙ የኢትዮጵያ ስትራቴጂያዊ ጠላቶች ተጨማሪ ድል ነበር።

በሰብተኛ ደረጃ፡ የኢሳያስ አፈወርቁ የተደገፈው አጋርና የቅርብ ወዳጅ የሆነው መለስ ዜናዊ በተመሳሳይ የኤርትራን ግንባላ ያደቀው የአዲሱ የኢትዮጵያ የሽግግር መንግስት መሪ ሆኖ ብቅ አለ። በሁሉም መንገዶችና ሁኔታዎች መለስ ዜናዊ የሽግግር መንግስት መሪ በነበረበት ወቅት ለኤርትራ አራት ወሳኝ አስተዋፅኦችን አድርጓል። በኢ.ኤ.አ የሚደረግ 1991 ዓ.ም የሰላም ጉባኤ ላይ ታሪካዊቷ ኢትዮጵያ እንድትከፋፈል ተስማምቷል። ኤርትራዊያን ብቻቸውን የሚሳተፉበትን ሕዝብ ውሳኔና የመገንጠል ሂደት አወቃቀዋል። ኢ.ኤ.አ ጃላይ 1991 ዓ.ም በአዲስ አበባ በተደረገው ጉባኤ ላይ ማለት ነው። ኢ.ኤ.አ በኢፕራል 1993 ዓ.ም በተመሳሳይ ውስጥ የኤርትራን ነፃነት ደግሞ ድምፁን አሰምቷል። ኢ.ኤ.አ 1991-1997 ዓ.ም ባለት ጊዜያት ኤርትራን ለመርዳት ሲል የጋራ የኢኮኖሚ ትብብር መርህ ግብርን ቀይሷል።

የመለስ ዜናዊ ዕቅድና መሪ ሃሳብ ሻዕቢያ ኤርትራን ነፃ ሃገር ለማድረግ ያለውን ሃላማ በማሳካት ረገድ ውሳኔነት ነበረው። ስለሆነም ኤርትራ ኢ.ኤ.አ በግንቦት 1998 ዓ.ም ኢትዮጵያን ባጠቃች ጊዜ በድን ሆኖ ነበር። ለኢትዮጵያ ልዑካን እንደተናገረው ከሻዕቢያ ወገን ጥቃት ይፈፀማል ብሎ ጨርሶ እንዳልጠበቀ ነበር። እንደ ዕውቀት ምንጮች ከሆነ መለስ ዜናዊ ፈፅሞ አልተዘጋጀም ነበር። አየር ኃይሉን በትኗል። በኤርትራውያን ምክር የተነሳ ቁልፍ የሆኑ የሕወሃት የጦር አዛዦችን አባሯል። ሁሉም አዘውትሮ እንደሚናገረው «የኤርትራ አጥቶችን» አምኖ ተቀምጧል። ውጤቱም ኢትዮጵያ ድንገት የተከፈተባትን ጥቃት ሀ ብላ እንደገና በመደራጀትና በመነሳት መመከትን ጠይቋል። ከአንድ የሃገር ብሄራዊ መሪ መለኪያዎች አኳያ ሲገመገም መለስ ዜናዊ ብሄራዊ ክህደትን ፈፀሟል።

መለስ ዜናዊ ስለ ኤርትራ ያለው አመለካከት የሕወሃት መሪ ሳለ ከሻዕቢያ ጋር መገናኘት እንደጀመረ የተፈጠረ ነበር። ኢ.ኤ.አ 1975 ዓ.ም የሕወሃት መስራቾች በወቅቱ በነበረው የኢትዮጵያ መንግስት ላይ ለጀመሩት የትጥቅ ትግል የሻዕቢያን እገዛ ጠየቁ። ሻዕቢያም ተስማማ ይሁንና ስምምነቱ ሕወሃት የኤርትራን ነፃነት በመቀበል ሁኔታ ላይ የተመሰረተ ነበር። ይህም ስምምነት ያስከተለው ውጤት በኤርትራ የጦር ዓውድማዎች በአስር ሺህዎች የሚቆጠሩ የሕወሃት ተዋጊዎች ዕልቂት ነበር። መለስ ዜናዊ ኤርትራ የኢትዮጵያ ታሪካዊ አካል አይደለችም ብሎ የሚያምንና የሚደሰኩር ሰው ነው።... ከኢ.ኤ.አ 1970ዎቹ መጀመሪያ አንስቶ እስከ 1993 ዓ.ም ድረስ በዚህ ተውኔት ውስጥ የተለያዩ ተዋጊዎች የራሳቸውን የተወሰነ ግብ ለማሳካት ሲሉ የኢትዮጵያን መንግስት ለማናጋት ሰርተዋል።

ከዚህም የተነሳ፡ የአሁኗ ኢትዮጵያ ከገዛ ራሷ ጥቅም ጋር ፈፅሞ ተግባራዊ በሆነ የኤርትራ ፖሊሲ ወጥመድ ሥር ለመውደቅ በቅታለች። ነገር ግን ኤርትራ የፈፀመችው ጥቃት የኢትዮ

ጵያ ሕዝቦች የጋራ ሕልውናቸው በጋራ ጠላት ላይ በመረባረብ የሚከበር መሆኑን ለማመን ተገደዋል። የሕዝቡ የልብ ትርታ እንደገና መምታት ጀመረ፤ እናም በዚህ ጊዜ የለውጡ ንፋስ ለኢትዮጵያ ጠቀሜታ ሲል መንፈስ ጀመረ።

የኤርትራ የኢኮኖሚ ሪዕይ

ከኤርትራ ነፃነትና መለስ ዜናዊ የኢትዮጵያን መነጣጠል ካደቀበት ጊዜ ጋር ተከትሎ የሻዕቢያ የሪፖርት ጊዜ ሕልም የተፈታ መስሎ ታየ። በታሪክ ፀንታ የቆየችው ኢትዮጵያ ሁለት ሃገር ሆነች። በሻዕቢያ ለሚመራው የኤርትራ አገዛዝ መከፋፈል የአዲስ ዘመን ጀማሪን አበሰረ። ኤርትራ ነፃ ከሆነች በኋላ ኤርትራውያን ሃገራቸው የሲንጋፖርን ሞዴል ተከትላ በፈጣን የኢንዱስትሪና የኢኮኖሚ ዕድገት እንድታደግ ማለም ጀመሩ። ይህ አስገራሚ ሃላማና ዕቅድ ሁለተኛውን የሻዕቢያ ሪዕይ ፀንቦ ወለደ። ይህን ሞዴል መከተል ለኤርትራ ሁለት ችግሮችን ያስከትላል። በመጀመሪያ ደረጃ የኤርትራ የውሃ ግብት እጥረት በመኖሩ ኤርትራ የግብርናውን ደረጃ ዛሬ መሄድ ሊኖርባት ነው። ይህ የግብርና ደረጃ ደግሞ የኢኮኖሚ ዕድገት መለኪያና በኢንዱስትሪው ዕድገት ደረጃ ላይ የሚገባበረቅ ነው።

ነገር ግን ለኢንዱስትሪ ዕድገት አስፈላጊ የሆኑ መሠረቶችን፤ ለሠራተኞች ፍጆታ የሚሆን ርዕሽ የምግብ አቅርቦት፤ መካከለኛ ደረጃ ላላቸው የምርት ውጤቶችና ግልጋሎቶች የሚሆን ገበያ ለማደራጀት እጅግ አስቸጋሪ ይሆናል። የኤርትራ ውስጣዊ ገበያ በስፋቱ አነስተኛ ነው ማለት የኤርትራ ኢንዱስትሪ ወደ ውጭ የሚላኩ ሸቀጦችን ተወዳድሮ በመሸጥና ሠራተኛን በርዕሽ በማስገባት ሁኔታ ላይ ጥገኛ ሆነ ማለት ነው። ተፈላጊ የሆኑ የሰለጠኑ ሠራተኞችን ለረጅም ጊዜ ያህል የማግኘት ሁኔታ ሁለተኛውን ችግር የሚያስከትል ነው። ምንም እንኳን የኤርትራ ምንጮች ለአሁኑ ያን ያህል አስጊ የሆነ የሰለጠነ ሠራተኛ አጥረት የለም በማለት በጎ ሐድ ቢናገሩም እንዲህ አይነቱ ስልጠና ያላቸው ጠቃሚ ኤርትራዊያን በውጭ ሃገር የሚኖሩ ናቸው።...

ገብቲካና የኢትዮ-ኤርትራ ኢኮኖሚያዊ ትብብር

በግልፅ እንደሚታወቀው የኤርትራ ኢንዱስትሪ መራሽ ዕድገትና ልማት የፀናና ዘላቂ የሚሆን ከሆነ፤ የኢትዮጵያ የልማት አውታር ድጋፍ መስጠት ይኖርበታል። በምንም መስፈርት ቢሆን ራሱን እንዲያራባ ሊፈቅድለት አይገባም። ይሁንና እያንዳንዱ መንግስት ነፃ በሆነ የፖለቲካ አመራር አካል እየተመራ ይህ ዕቅድ እንዴት ገቢራዊ ሊሆን ይችላል? መልሱ በአርግጥም የኤርትራን ነፃነት እንዳለ የምንቀበል ከሆነ የኢትዮጵያ የፖለቲካ ነፃነት ይህንኑ ዕቅድ ገቢራዊ ለማድረግ ሲባል ለድርድር መቅረብ ይኖርበታል የሚል ነው።

ከዚህ ጋር በተገናኘም ላራ ሳንቶሮ የተባለች ፀሐፊ ኢ.ኤ.አ በጁን 22 ቀን 1998 ዓ.ም ታትሞ በወጣው «The Christian science Monitor» ላይ የሚከተለውን ሃታታ ዘግባ ነበር።

«ከኤርትራ ነፃነት በፊት መለስ ዜናዊና ኢሳይያስ አፈወርቁ ሰወራት ያህል የሁለቱም ሃገራት ኢኮኖሚ የበለፀገ ለማድረግ በሚረዱ የኢኮኖሚ ትብብር ሞዴል ላይ ሲመከሩ ነበር። ኤርትራ የኢንዱስትሪ መሠረትና የሃይል ምንጭ እንድትሆንና ወደቦቿን ለአስመጪና ለኪነት ተግባር መሰብ በመሰብ እንድታወቅ፤ ኢትዮጵያ ደግሞ የግብርና አቅራቢ እንድትሆን ተመክሯል።

በሰውጡም ኢትዮጵያ የኤርትራን ወደቦች ስክ እንደራሷ አድርጋ እንድትጠቅም መመከሩን በአዲስ አበባ ተቀማጭ የሆኑ ዲፕሎማቶች በይፋ ገልጸዋል።

...በኢኮኖሚ ተቆራኝቶ የመኖሩን ዕቅድ

እስከ ተወሰነው ነጥብ ድረስ ዘላቂ ለማድረግ እንደሚችል እናውቃለን። ምክንያቱም በሻዕቢያና በሕወሃት የበላይነት በሚመራው ኢትዮጵያ መካከል የፖለቲካ ጥምረት በመኖሩ ነው። በተጨማሪም የኤርትራን አቋም የሚደግፉ የቆየ መገናኛ በኢትዮጵያ ውስጥ ነበሩ። በኢትዮጵያ አመራር ላይ ያሉ ምሁራን (በአብዛኛው በሕወሃት ውስጥ ያሉ) ለዘመናት የቆየውን የሸዋ ትግራይ ፋክክር ለፖለቲካ ሃላማቸው ሲሉ ይጠቃሳሉ። በሕወሃት ውስጥ የሚገኘው ይህ ክፍል ድርድሩ አፍቃሪ ኤርትራ ክንፍ ተብሎ ተፈርዷል። ይህ ወገን የሸዋ ወይም እነርሱ እንደሚጠሩት የነፍጠኛ ትንሣኤ እንዳይከሰት ሻዕቢያን መደገፍ ይኖርብናል በማለት ይሰብካሉ። ይከራከራሉ።

የሸዋ ትግራይ የአካባቢ ስልጣንን በበላይነት ለመያዝ የሚደረገው ፋክክር ዛሬም ድረስ መኖሩ በጣሙን የሚያፀዕት ነው። በአፄ ሃይለ ሰላሴ ፖሊሲና ከኢጣሊያ ወረራ በኋላ በተከሰቱት ውጤቶች የተነሳ ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ የተዳረገው የአካባቢያዊ የሲቪል ስልጣን ፋክክር እንደገና መራት እንዲረገጥ ተደርጓል። ከኢትዮጵያ ጋር በመንግስት አመራር አብሮ የተቀናጀው የኦሮሞ ክፍልም ለኤርትራውያን ተጨማሪ ድጋፍ ያደርጋል። ኦሮሞዎች የአማራ የትግራይ ሕብረት (አማራ የሚለውን ስም መጠቀም ይመርጣሉ፤ ችግሩን በግን ፋክክር መነፅር ስለማያቀርቡ) ኦሮሞን መጠቀሚያ በማድረግ ለዘመናት የኢትዮጵያን የፖለቲካ መድረክ እንደተቆጣጠረ አድርገው ያምናሉ። እንዲሁም ረጅም ዕድሜ ያልቆጠረው ሕብረት ለመጀመሪያ ጊዜ በመፈረከከት በአማራና በትግራይ መካከል ያለው የፋክክር ፍም ለወደፊቱ ኦሮሚያ ጥቅም ሲባል መንግስቱን ይኖርበታል።

በኤርትራ የልማት ስትራቴጂ የሚደረገው አገዛ መሸርሸር

ኤርትራ ለወሰደችው አቋም የሚደረገው ድጋፍ በኢኮኖሚ ፖሊሲ መስክና የልማት አውታር ትብብርን በሚመለከት ጭብጥ ረገድ እየተሸሸረ መጣ። የትግራይ አስተዳደር በአካባቢው አነስተኛ ኢንዱስትሪዎችን እየገነባ ሲሄድ (ለኤርትራ ክልላዊ ስትራቴጂ ተቃራኒ የሆነ አርምጃ) ኤርትራዊያን ኤርትራን የኢንዱስትሪ ምርቶች አምራች፤ ኢትዮጵያን ደግሞ የግብርና ውጤቶች አቅራቢ ያደረገው የክልላዊው የስራ ክፍፍል ስትራቴጂ ለውድቀት መዳረጉን ለማወቅ ቻለ። ኤርትራዊያን በቁጣ የነደዱት በሁለት ምክንያቶች የተነሣ ነው።

በመጀመሪያ ኢትዮጵያ አሃዳዊ አገዛዝን ታራምድ በነበረበት ወቅት እንደነበረው አጥራባቿ ትግራይ ለኤርትራ ሸቀጦች ማራገፊያ እንድትሆን ጠበቀው ነበር። በሁለተኛ ደረጃ በዱር ትግሉ ወቅት በሻዕቢያና በሕወሃት መካከል የነበረውን ታሪካዊ ግንኙነት መሠረት በማድረግ በትግራይ የሚገኙ አስተዳዳሪዎች በአዲስ አበባ ከሚገኙ አለቆቻቸው ጋር ኤርትራዊያን የደረሱ በትን የፖሊሲ መግባባትና ስምምነት እንዲያካብሩ ጠየቁ። ኤርትራዊያን የትግራይ ክልል የፈለገው መስዋዕትነት ቢከፈል እንደ ጠላት ተቆጥሮ ከባድ ቅጣት ሊሰጠው ይገባል ብለው ደመደሙ።

የኤርትራዊያንን አመለካከትና አሳቤ በተሻለ አኳኋን በመጠኑ ለመረዳት ስለ አካባቢው ጂኦፖለቲካዊ ግንዛቤ መኖር አለበት። ኤርትራዊያን ከእነርሱ በፊት እንደነበሩት አጣሊያኖች እስከ ጣና ሃይቅና በትግራይ ደቡባዊ ምስራቅ ክፍተኛ ገደላማ ስፍራ ጠርዝ እስከሚገኘው የአሸንጌ ሃይቅ ድረስ ያለው ስሜናዊ ተራራ በእነርሱ

የተወለደ ከልል ወቅት መምጣትና መውደቅ አንዳልበት ያምናል። እነዚህን አካባቢዎች ያላቀ ፈች ኤርትራ ከሂደት በኋላ በፖለቲካ፣ በኢኮኖሚና በስተራቴጂ ፀንታ አትኖርም በማለት ያምናል።

ከዚህም የተነሣ ኤርትራዊያኑ ኢትዮጵያ ጽንፍ አንዳትቆጣጠራቸውና የምንብ ዋስትናን ለማረጋገጥ ሲሉ እነዚህን አካባቢዎች በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ በቁጥጥር ስር ማድረግ ቀዳሚው ጥያቄ እንደሆነ ያምናል። ከዚህ ጋር ተመሳሳይነት ያለው ጂኦ-ፖለቲካዊ ሎጂክ ኢጣሊያኖች ኢ.ኤ.አ በ1996 ዓ.ም እና በ1936 ዓ.ም የትግራይን መሪዎች ለመመልመል ካደረጉት ጥረት ጋር የሚዛመድ ነው። ምንም እንኳን በአፄ ዮሐንስ ገንዘብና ዘመን የኤርትራ ገዢ የነበሩት ራስ አላላ እናም በኋላ የምዕራባዊ ትግራይ ገዢ የነበሩት ራስ ስዩም ፈጥነው እንመለመልም በማለት እሻፈረን ቢሉም የምስራቃዊ ትግራይ ገዢ የነበረው ሃይለ ስላሴ ጉግሃና የምዕራባዊ ትግራይ ዕውቅ ሰው የነበረው ተክለ መሸሻ ከጠላት ጋር ለማደረገው ትብብር ፈጣን ሰላባዎች ለመሆን በቁ። የሁለተኛው ዓለም ጦርነት ፍፃሜ ማግስት የኤርትራው ተገንጣይ መሪ ወልደአብ ወልደማርያም ትግራኛ ተናጋሪ የሆነውን ሕዝብ በአንድነት የሚያስተዳድርና ከኢትዮጵያ የሚገነጠል የትግራይ ትግርኝ ክልል እንዲቋቋም ሲልከ፤ ወጣቶቹ ኤርትራዊያን ይህን ተመሳሳይ ሎጂክ ሻዕቢያ የኤርትራን መንግሥት እንዲደግፍለት ሕወሓትን በመለመለበት በ1970ዎቹ ውስጥ ተጠቅመውበታል። የሕወሓት መሪዎች ለኤርትራ ነፃነት መታገላቸው የኤርትራ ወረራ ቀዳሚያ ሰላባዎች መሆናቸውን ያወቁት በትንሹ ነበር።

የኤርትራ ማዕከላዊ ችግር የፖለቲካና የኢኮኖሚ ዕውነታዎች በትክክል አራንገና ቆቦ መሆናቸውን የሚመለከት ነው። ኤርትራውያን ሃገራቸው ከነፃነት በኋላ በኢኮኖሚ ረገድ የፀናችና የተረጋጋች እንደማትሆን በሚገባ አውቀዋል። እናም ቁማር መጫወት ነበረባቸው የቁማር ጨዋታው አልሳካ ሲል ጦራቸውን በትግራይና በደንክል አካባቢዎች ደብዳቤ ድንበር ከማንቀሳቀስና ከማስጠጋት ሌላ ምንም ምርጫ እንደሌላቸው ተሰማቸው። ይህ የአሁኑ ግጭት ትክክለኛ መንስኤ ነው። ግራ ከመጋባት ለመነጨ ሁኔታ የነበረ ብቸኛ ምላሽ በምዕተ አመተ ሂደት የኤርትራ የሃብት መሠረት በቀጣይነት ተሟጧል። ይህም ሃገሪቱ ሕዝቧን ለመመገብ የሚያስችላት በቂና ዘላቂ የምግብ አቅርቦት ደረጃ ላይ እስከ ማትደርስበት እርከን የሚደርስ ነው።

ይህም ሆኖ ፌዴሬሽን በማንኛውም አኳኋን ቢሆን ሻዕቢያ መራሽ ለሆነው አገዛዝ እንደ አማራጭ የሚቀርብ አይደለም። ለሰባት አመታት በሁለቱ ሃገራት መሃል ፀንቶ የቆየው ትስስርና ልምድ የሻዕቢያን ራዕይና ምኞች በትንሹ ነው ማርካት የቻለው። ኢሕአዴግና ሻዕቢያ የኤርትራን ግንጠላ ለማፋጠንና የኢትዮጵያን መንግስት ለመጣል ለሃያ አመታት ያህል ባካሄዱት ትግል በጋራ የነበራቸው ተሳትፎ ኢኮኖሚያዊ «ትስስራቸውን» ዘላቂ ማድረግ አለመቻሉ ሊያስደንቅ የሚገባ አይደለም። ከምንም በላይ የሁለቱም አዲስ መንግስት መዋቅሮች ለአመታት የኢትዮጵያን መንግስታዊ ግዛትና ታሪክ በማፍረስ ዓላማ ላይ የተገነቡ ናቸው።

ከኢ.ኤ.አ 1991 ዓ.ም አንስቶ ሁለቱም መንግስታት ከየራሳቸው የሚነሱትን ተቃዋሚ ሃይሎች ለመቋቋም ሲሉ የሚገጥማቸውን ችግር

በማየት ለላማዊ መስለው ለመታየትና መልካም ግንኙነት እንዳላቸው ለማሳየት የሚረዳቸውን ተግባር አዳብረዋል። የኤርትራ ጥያቄ አብዛኛቱን የእነዚህን ክፍሎች እንደነት የሚያረጋግጥ ቁልፍ ጉዳይ በመሆኑ የተነሳ አንዳቸውም ቢሆኑ በሁለቱ መካከል የተደረጉ ስምምነቶችን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን የመመለስ ፍላጎት ወይም ገዴታ አልነበራቸውም።

የኢኮኖሚ ፖሊሲ ትስስር

ኢ.ኤ.አ በ1991 ዓ.ም እና እስከአሁን ድረስ ምን ዓይነት ግልፅ እና ግልፅ ያልሆኑ የኢኮኖሚ ስምምነቶች እንደተደረጉ ወይም በትጥቅ ትግሉ ወቅት በነበረው ሕብረት መሠረት ምን ቃል ኪዳን እንደታሰረ እናውቅም። ይሁንና በግልፅ እንደሚታወቀው ኢ.ኢ.አንና የውጭ ምንጭ ፖሊሲንና የተመን ፖሊሲን መሠረት ያደረጉ ስምምነቶች በኢትዮጵያ ኢኮኖሚ ላይ ተቃራኒ ውጤትን ያስከተሉና በተለያዩ አውታሮች (ክፍሎች) ላይ ችግርን የፈጠሩ መሆናቸው ይታወቃል።

የጦርነት ተደጋጋሚ

ኢ.ኤ.አ በ1998 ዓ.ም (ግንቦት) መገቢያ ላይ ኤርትራ የጦርነት ወረራ መፈፀሟ ጥርጣሬ ሊጭር የሚችል አይደለም። በጦርነቱ ጨቀላ ሂደት ወቅት በስፍራው በነበሩ ሁለት የባዕድ ዘጋቢዎች የተዘጋጀው ዘገባ በቂ ማስረጃን ያቀርባል። በምስራቅ ትግራይ በሚገኘው የኢሮብ ወረዳ ስለውሃና አፈር ጥበቃ ምርምር ያደርግ በነበረው ዓለም አቀፍ ቡድን ውስጥ ባልደረባ የነበረች የጀርመን ዜጋ ዶክተር አን ዋተርስ ቤዩር፣ እንዲሁም በመቀሌ ስለ ውሃ ቁፋሮ የክልሉን መንግስት በማማከር ስራ ላይ የነበረው በጠረታ የተገለለው አሜሪካው የሕግ ባለሙያ ሬይ ዊተን ያቀረቡትን ዘገባ እጠቅሳለሁ።

የሁለቱም ዘገባዎች ተኩስ ከመከፈቱ በፊት የኤርትራ ወታደሮች እንዴት የትግራይን መንደሮች እንደወረሩ የሚተርኩ ግልፅ ታሪኮችን እካተው ይዘዋል። ዘገባዎቹ የወረራውን የመጀመሪያ ሂደት ደረጃ ያብራራሉ።

ኢ.ኤ.አ በኦገስት 3 ቀን 1998 ዓ.ም ዶክተር አን ዋተርስ ቤዩር እሷና ባልንጀሮቿ ምርምር ወደሚያደርጉበት የፕሮጀክት ስፍራ እንዳይደርሱ በኤርትራ ወታደሮች ተከለከሉ። በአዲግ ራት ከተማ የሚገኘውን የካቶሊክ ሚሲዮን ቁስ ለመገባወጥ ሄደው እንደነበር ገልጻለች። ስታት ትም እንዲህ በማለት ነበር።

«የካቶሊኩ ቁስ የኢሮብ መሬት ሰማያዊ ከፍል በአሁኑ ወቅት በኤርትራዊያን እንደተደዘ ተናገረ። ሴቶችና ልጃገረዶች ላይ የአስገደዱ መድፈር ተግባር ተፈፅሟል። ቤተክርስቲያናት ተዘርፈው በአሁኑ ሰዓት የኢሮብ ራዊዎችን የጦር መሣሪያዎች፣ ጥይቶችና ሌሎችንም ቁዛቁሶች ማከማቻ በታ ሆነዋል።

«አንዳንድ የአካባቢው ቀሳውስት በራሳቸው ቤተክርስቲያናት ውስጥ የተከማቸውን የጦር ቁሳቁስ እንዲጠብቁ ተገደዋል። ሌሎች ደግሞ ወደ ተባረዋል ስለ ያም ለአስራት ተደርገዋል። አስከሬን በሰማድ መሠረት ሲቀበር አይቆዩም ነበር። ለኢሮብ ቤቶች ጣሪያ መደገፊያ የሆኑ ከባድ የአንጩት ማገርቶ በኢሮብ ውስጥ ተጠቅመው ምናልባት ወደ አስመራ ለማገደብ ተወስደዋል። ከወራሪዎቹ ማምለጥ ያልቻሉት የኢሮብ ሰዎች ተደዘው ለውትድርና ገልጋሎት በገዳጅ እንዲያገለገሉ ሳይደረግ አይቀርም።

እነዚህ አሰቃቂ ወንጀሎች ቀጣዩ ምስክርነት እንደሚጠቁመው በሌሎች አካባቢዎች ተደጋግመው ሲፈፀሙ ነበር። ኢ.ኤ.አ በሴፕቴምበር

11 ቀን 1998 ዓ.ም በባድመ ወረዳ የውሃ ፕሮጀክት ከትን ያካፍውን የነበረው ሚስተር ሬይ ዊተን ወረራው በምዕራብ በኩል በሚገኘው ግንባር ላይ ያስከተለውን ውጤትና የነበረውን ተፅእኖ በተመለከተ ትክክለኛ የሆነን ዘገባ አቅርቧል። ሚስተር ሮይ ዊተን በበኩሉ ካቀረበው ሰፊ ዘገባ መካከል የተወሰነው ክፍል ሐተታ (ዘገባ) ከዚህ በታች እንደሚከተለው ቀርቧል።

«የኢትዮጵያ መንግስትና ልማትን፣ ጠንካራ ማስረጃ ማጥፋት ትሰናል ብለው በማመን በባድመ ወረዳ የሚገኙትን ከሲኒኮችና ትምሕርት ቤቶች ከምግባር በወጣ እኳኋን እውደመዋል። የአካባቢው ባሰሰጣናት ተረሽነዋል። በመንደሮቹ የሚገኙ ወንዶችና ሴቶች እዚያ ከቀሩት በቀር ጠመንጃ ተደግፈዋቸው ሰቀው እንዲወጡ ተደርጓል። ገበሬዎች እህሳቸውን (ሰብሳቸውን) ማሳ ላይ ትተው እንዲሄዱ ተገደዋል። አብያተ ክርስቲያናት እንዳሉ ተዘርፈዋል። ጉጆቻቸው ለማገደፍቻ እንዲወሰዱ በማለት ፍርስሮች እንዲወጡ ተደርጓል። እንደ ልዋጥ ልብስ ብቻ እንዲደዙ ተደርገው ያሳቸውን ሁሉ በደርባቸው ተሸከመው «ፍንቀሳ» የሚባለውን ቅዠት እያሰሙ ከአካባቢው ሰቀው ሄደዋል።

ስለሆነም፣ የኤርትራ ወታደሮች ከኤርትራ ጋር የሚዋሰኑትን የትግራይ መሪዎች ማለት በምዕራብ የሚገኙትን የባድመና የሽራሮ ወረዳዎች፣ በምስራቅ የሚገኙትን የኢሮብ ክፍሎችና የጉሎ መሽጃ ቀበሌዎች፣ እንዲሁም ከእነዚህ ስፍራዎች ወደ ምዕራብ በመጠኑ የተጠጋውን የየሪና ወረዳ በቁጥጥራቸው ስር አድርገዋል። ከአንድ ዓመት በኋላ በሁለቱም ወገኖች በኩል ለ70 ሺህ ወታደሮች ሕልፈት ምክንያት የሆነው አሰቃቂውና ዘግኖች ጦርነት «የድንበር ይዞታ ጭቅጭቅ» በሚል ሰበብ ተደረገ።

እነዚህ አካባቢዎች እንግሊዝና ኢጣሊያ በጥምረት ኤርትራን ለ50 ዓመታት ያህል በቅኝ ግዛት ይዞታ ስር ባደረጉበት ወቅት በኢትዮጵያ መንግስት ስልጣንና አስተዳደር ስር ነበሩ። ነዋሪዎቹ የፍትሃ ብሄርና የወንጀል ጉዳያቸውን በኢትዮጵያ ፍርድ ቤት አቅርበው ሲሟገቱና ግብርም በቅኝ ግዛት ስር ለነበረችው አስመራ ላይ ሆነ ለትግራይ ገዢ ሲከፍሉ ነበር። ስለሆነም ይህ አዲስ የኤርትራ የይገባኛል ጥያቄ በደፈናው መሰሉኑ ኢ.ኤ.አ በ1935 ዓ.ም ኢትዮጵያን ለመውረር በማለብ ገቢራዊ ያደረገውን ስልት በትክክል ተከትሎ የመጣ የማመከኛ ጥያቄ ነው። ለአንዴም በድጋሚ ትግራይ ከሰሜን ለመጣ ወራሪ የጦርነት ተውኔት መተግበሪያ ሆነች።

ማጠቃለያ

በዓለም አቀፍም ሆነ በአሁኑ-ራዊ ደረጃ በቀዝቃዛው ጦርነት ፍፃሜ ማግስት ብቅ ያሉት ጋይሎች ጂኦ-ፖለቲካዊ ታሪክንና ኢኮኖሚያዊ እውነታን በመፃረር እርስ በርሳቸው በጥልቅ የሚጋጩ አዳዲስ የአካባቢያዊ መንግስታት መሃንዲሶችን ጠፍጥፈው ፈጥረዋል። ይህ የአሁኑ ቀውስ ስር የሰደደ መንስኤ ነው። የሎንዶን ስምምነት አንዱ ዋነኛ ገፅታ ራሷን መደገፍ የማትችልና ያልቻለችን አዲስ ኤርትራዊ መንግስት መፍጠሩ ነው። ኤርትራ ዘላቂ ድርጎ ጠየቀች፣ እናም የስምምነቱ ተሳፋይ በሆኑት ዘንድ በመላ በግልፅ ግንዛቤን ያገኘው ኢትዮጵያ የተጠየቀውን ድርጎ እንደምትከፍል ነው።

ስቴፈን ሎንግሪግ ኢ.ኤ.አ በ1944 ዓ.ም እንዳመለከተው የአለብ አካባቢን ለኤርትራ መስጠት «ለኤርትራ የማይጠቅም ግና ለኢትዮጵያ የሚጠቅም» እንዲሁም (ወደ ገፅ 25 ዞረፍ)

የማንንም...

(ከገፅ 12 የዞረ)

ከተለያዩ ምክንያቶች ምንድን ነው?

ዶ/ር መረራ፡- ማንም ኢትዮጵያዊ ወይም ቡድን የሌለውን የፖለቲካ አድም የማራመድ መብት ሊኖረው ይገባል፤ ነገር ግን የአንድ ቡድን ወይም ዘር ምኞትና ፍላጎትን በተቀሩት የኢትዮጵያ ሕዝቦች ላይ ለመጫን መፈለግና መንቀሳቀስ ተቀባይነት ሊኖረው አይገባም። ስለ ዚህ በእኛ ድርጅት እምነት ሃገሪቷ ለዘመናት ከገባችበት አዘብ (Vicious circle) የምትወጣው የዚህ ቡድን ወይም የዚህ ቡድን እምነትን በሌላው ላይ በመጫን ሳይሆን ሁሉም ግማሽ መንገድ ሄዶ በሚደረገበት ብሔራዊ መንግሥት፤ ሁሉም ተከባብሮ በአኩልነት የሚኖርባት ዲሞክራሲያዊት ኢትዮጵያን መፍጠር ሲቻል ነው። እኔም ሆኑ የአርማ ብሄራዊ ኮንግረስ እንት ስቃሉ በዚህ አቅጣጫ እንቅጥላለን።

የኢትዮጵያ...

(ከገፅ 4 የዞረ)

እኛ መንሻ ያቀረቡት መለስ ለሽራርና ለባድመ ያንን ያህል የገንዘብ የሰው የሞራል ጉዳት በኢትዮጵያ ሕዝብ ላይ ማድረግ ተው ቅሌት ብቻ ሳይሆን በኢትዮጵያውያን መካከል የማይደን ጠባባ ማቆየታቸው ሳይነገራቸው ሊያውቁትና ሊገባቸው በተገባ ነበር። ሌላው ኢትዮጵያ የአማራ ብቻ እንደነበረች ማለባቸውና አማራን ከጠቁና ከደበደቡ መድረሻ ካሳጡና ካስራቡ ኢትዮጵያን መበታተኑና መሸጥ መለወጡ ይሳካል ብለው ስልታቸውን በተግባር ለመገለፅ መሞከራቸው በታሪካችን ውስጥ ከዮሐንስ እስከ ዘመነ ደርግ ፍጻሜ የወደቁትን ጉሳና ነገድ የማይለዩትን ኢትዮጵያውያን መሪዎቻችንን አባቶቻችንን ወንድሞቻችንንና ልጆቻችንን እንደማዋረድና ባጥንትና በደማቸው እንደማፈዝ ይቆጠራል። ለመንደር ወይም በጠባብ ለትግራይ ተዋጉ ለማሏቸው የተሞኙ ወገኖቻቸው የሚያለዩትን አክብሮት ኢትዮጵያን በምስራቅም ሆነ በምዕራብ በሰሜን ሆነ በደቡብ በከፍተኛ ጀግንነት ያቆዩትን ወገኖች በጠባብ አዕምሮአቸውና የአስተሳሰብ አድማሳቸው አዋርደዋል። የሞተሩን ብቻ ሳይሆን በሕይወት ያለውንም ቀብረውናል። እዚህ ላይ ለምሳሌ የገነትን በጀኔራል መላክታ ቡሊ የተሰየመውን አዳም በጋያሎም ስም መለየም፤ የልዑል ራስ መኮንን አዳራሽ ለቲርክና ለግብፆች ተጠሪ በነበረው በአሜሪካ አብዱላሂ ስም መለወጡ፤ የቆራሄው ጀግና የደጃዝማች አፈወርቅ ወ/ሰማይን ሐውልት በግብታዊነት እንዲፈርስና እንዲወድም መደረጉን እንኳን እንደምሳሌ ብንወስድ ከደርግ መውደቅ ማግስት ጀምሮ ኢትዮጵያ ሕዝቧን እንደ ወገንና ዜጋ የማያውቅ መንግስት ያልነበራትና ዛሬም የሌላት መሆኑን ያረጋግጣል በዓለማችን ዛሬ አሉ የሚባሉት መንግስታት ሁሉ በዚህ ወይም በዚያ ጉሳና ነገድ ብርታት የተመሠረቱ መሆናቸውን በተጨማሪም ታሪክ ማስረጃነት ለሚመለከቱ ሰዎች አማራ ተብሎ የሚታወቀው ኢትዮጵያዊ የዛሬይቱን ኢትዮጵያ ክልል ጠብቆ በመቆየቱ በባዕዳን ይጠላ እንደሆነ እንጂ በኢትዮጵያዊነት ካለ በተሸፋፈነና በኢትዮጵያ ሃብትና ጉልበት የሚንቀሳቀስ ወገን ከየትኛውም የኢትዮጵያ ነገድ ይምጣ ሊጠላ ሊሰደብና ለሞትና ለውርደት ሊደረግ ባልተገባው ነበር። ታላቁን ብሪታኒያ ታላቅ ያለኝዎት ዊላምት አይሁዶችና ስኮቶች በእንግሊዝውያን መሪነት እንደነበረ ጀርመንን ከጉሳና ከነገዶች ጥርቅም ወደ ታላቅነት ያደረሷት የቢስማርክ ፕራሺያ ኖች መሆናቸው፤ መስኮብን በዓለም ታሪክ

ውስጥ በግዛቷ ውስጥ ያሉትን ነገዶችና ጉሳዎች አስተባብረው ወደ ትልቅነት የመፍት ፍሊ ያውያን መሆናቸው ሊያስጠቅሳቸውና ለሞት ሊደርጋቸው አይገባም፤ እልቶረፈለገም። በዚህ መነ በቃል ዚያንና በውል በስምምነትና በመንግሥት የተፈጠሩ ሳይሆኑ በትግልና በጉልበት መሆኑ የታሪክ ሐቅ ነው። ታላቁን የዘመናችንን አሜሪካን የሰረገው ወገኖች እንግሊዝውያንና መሰሉት መሆናቸውን የሚከድ ማን ይሆን? ግን ያንዚዎች ይለቁ አልተባሉም። በዚህ ዝርዝር ብንቀጥል ብዙ ማለት እንችላለን። ልብ በሉ እንደወያኔ አባባል በኢትዮጵያ ውስጥ በሚገኙት ነገዶችና ጉሳዎች መካከል መንግስታት ተደምስሰውና ተጨፍለው በሰማርኛ ግፍ ተፈጽሞባቸዋልና ለማርኛ ይለቁ ማለትንና በሞራል መሪነት ሳትፈጠር ለማርኛ ፈጠራዊነት የምትባለውን ኢትዮጵያን በታትሞ ለመግለጽ የፈለገው የመለስ ፍልስፍና አስተዳደር የት ሊያደርስን ይችላል? ለማራን ከጠፋን ኢትዮጵያን እንደልብ እንጠቀምባታለን ያለው መሰሉኝና መሰሉኝ ይዘውት የተነሱት ዕምነት የታለ? የትስ አደረሰቸው? መለስን የኢጣሊያውያንና የምዕራቡ ዓለም የጥፋታችን መልዕክቶች ያደረገው ማነው? እነዚህን ጥያቄዎች ኢትዮጵያ የዘነገና የደስታ፤ ያሸናፊነትና የተሸናፊነት፤ የፍትሕና የግፍ ተፈራራቂነት ያጠቃት የሁላችንም አማራጭ የሌላት እናታችን ናት። ትላንት ያሳለፈችውን መከራ ለመገላገል በጋራ ምን ሠርተን እናድናት? ከማለት ሌላ በቂም በቀል እንፋጅ፤ እንተላለቅ። የመበታተንና የመሠነጣጠቅ እርምጃና የቃላት ስንጠቃ የትም አያደርስንም። እንርሳ እዩ ምኒልክ ፈጠራችን የምንላት ኢትዮጵያ በምኒልክ ዘመነ መንግስት ከአፍሪካ አገሮች ሁሉ ጣይታ፤ የአፍሪካ ቁራጭ ከመሆኗ ሌላ ዜጉቿ በሰላምና በመከባበር ከጠረፍ ጠረፍ ጠመንጃቸውን እንዳንጠብ መንገድ አቋርጠው ይጓዙ እንደነበረ የውጭ አገር የአይን ምስክሮች ጽፈውልናል። ይህንን ካለውነው እንወቀው። አለዚያ ወያኔ ከወደቀ ኢትዮጵያ አትኖርም አያሉ መደንፋቱ የትም አያደርስንም። ሽፍቶች እንደዚህ መደንፋት ከቻሉና ካስፈራሩ ሰላውም ወገን መሸፈቱ የማይቀር ይሆናል። ነፃነት ከጠብመንጃ አፈመገዝ ይገኛል የሚሉ ካሉ አእምሮአቸውን በማግባ ይጠይቁት። መልሱ አያጣም ነው። ግትርነት የፖለቲካ ጥበብ አይደለም፤ ሕዝብን እርስ በርስ ማፋጀቱም የትም አያደርስንም።

በቃላት መጫወቱና ጊዜን በባዶ አየር ላይ አሳምሮ መሰነጣጠቁ ፋይዳ የለውም። ከሺህ ቃላት አንድ ትክክል የሆነ ተግባር ማየቱ ለሕዝብ ጆሮ ተሰማኝነት፤ ለአይን ደግሞ እርካታን ያስገኛል። የሕዝብን ገንዘብ ለአሉባልታ እያባከነ፤ የሕዝብን ሠርቶ ጸባ የማግኘት መብት እየረገጠ፤ ሽብርንና ማስፈራራትን ለጭንጭ ማምለጫ እየተጠቀመ፤ ሬዲዮ... ቴሌቪዥን... ጋዜጣን ለውሸትና ላልተገኘ ስምምነት እንደማግባ ቢያ እየቆጠሩ ማናፋቱ የትም አያደርስንም። ትናንት የሞሽትና የቀጠፋት፤ ወገንን ያታላሉት የት እንደሚገኙ ማስታወስ ካቃተንና በዚያው ከቀጠልን መድረሻችን የማይታወቅ ትቢያ ከመሆን አያመልጥም። ቆሚያለሁ የሚል እንደሌለ እንዳይወድቅ ይጠንቀቅ የሚለው ቅዱስ ጳውሎስ ለወያኔና ለአጫቢዎች ትምሕርት ለመስጠት ሳይሆን ይቀራል? አስቡበት። ኢትዮጵያ በረሃም ዘመን ታሪክ በአማራና በአማርኛ ተናጋሪዎች ኢትዮጵያውያን አስተባባሪነት ካፋት ዘመን መቶ ዓመታት ወዲህ ሁላችንም በጋራ የፈጠርናት እናታችን በመሆኗ ባዕድ ይግደላት እንጂ እኛ መሆን የለብንም። ቸር ያለማን።

የኤርትራ...

(ከገፅ 19 የዞረ)

የኢትዮጵያ ግብር ከፋይ ለኤርትራ ቋሚ ደራጎች እንዲሰጥ ለማድረግ የታቀደ ነው። ኢትዮጵያ ነባሩን የባሕር በሯን እንድታጣ በማድረግ የኤርትራ ቀላቢነት ተግባርን እንድትፈፅም ተልዕኮ ተሰጣት። ይህም የድርብ አደጋ (ጉዳት) ጥንታዊ ተምሳሌ ነው። ይህ ኤርትራ የኢትዮጵያን ጥበት እንደፈለገች እንድትፈነጭላት ያስቻላት የሰባቱ ዓመታት የትስሰር መርሃ ግብር መላው ጠቃሚ ነው።

ይሁንና በስተጨማሪው በኢትዮጵያ ውስጥ የነበረው ማሕበራዊና ፖለቲካዊ ግፊትና ጫና የኢትዮጵያ መንግስት በኤርትራ ላይ ያለውን ፖሊሲ እንዲለውጥ አስገደደው። ድጉማውና ዳረግቱ ደረቀ፤ ኤርትራንም እንድትበገንና ደርቃ እንድትቀር አደረገ። የምግብ እብት የሚያስቃየው መንግስት ጦረኛና አዋቂ ለመሆን ይገደዳል። ይህም የሉንጾንን ስምምነት ውድቀት ያሳያል።

«ረቂቁ»...

(ከገፅ 32 የዞረ)

የሚከተሉትን መብቶች ያጠቃልላል።
 ሀ/የቀደሚያ ምርመራ በማንኛውም መልኩ የተከሰሰ መሆኑን፤
 ለ/የሕዝብን ጥቅም የሚመለከት መረጃ የማግኘት ዕድሉን፤
 አንቀጽ 29/5 በመንግስት ገንዘብ የሚካሄድ ወይም በመንግስት ቁጥጥር ስር ያለ መገናኛ ብዙሃን የተለያዩ አስተያየቶችን ለማስተናገድ በሚያስችለው ሁኔታ እንዲመራ ይደረጋል።

አንቀጽ 29/6 እነዚህ መብቶች ገደብ ሊጣበቁት የሚችለው የሃሳብና መረጃ የማግኘት ነፃነት በአስተሳሰባዊ ውጤት ሲገታ አይገባውም በሚል መርህ ላይ ተመሰርተው በሚወጡ ሕጎች ብቻ ይሆናል። የወጣቶችን ደህንነት፤ የሰውን ክብርና መልካም ስም ለመጠበቅ ሲባል ሕጋዊ ገደቦች በዚህ መብቶች ላይ ሲደነገጉ ይችላሉ። የጦርነት ቅስቀሳዎች እንዲሁም ለብላዊ ክብርን የሚከሰቱ የአደባባይ መገሰጫዎች በሕግ የሚከሰሱ ይሆናል።

አንቀጽ 29/7 ማንኛውም ዜጋ ከላይ በተጠቀሱት መብቶች አጠቃቀም ረገድ የሚጠሉ ሕጋዊ ገደቦች ጥሩ ከተገኙ በሕግ ተጠያቂ ይሆናል

ውድ አቶ ዘነጋይ
 ይህን ግልፅ ደብዳቤ የፃፍኩልዎት በ12/02/95 ያነሄድነውን ቃል ምልልስ መሰረት አድርጎ የቀረበው ዜና ከቃል ምልልስ ጋር ሲተያይቅ ችግር ያለበት በመሆኑና ከአዲስ ዘመን በስተቀር የተፋት የመንግስት ሚዲያዎች ዜናውን አካብተው ስላቀረቡ ይህ እንዲሰተካከል ለማሳሰብ ነው። በተጨማሪም ሕዝቡ አስተያየቶቻችን፤ አቋሞቻችንና እምነቶቻችን በግልጽ እንዲያውቀውም ነው። ይህ ደብዳቤ ይፋ ሲሆን፤ ሌሎችም ከነበረው ተሞክሮና ከዚህ ደብዳቤ ትምህርት ይቀስማሉ የሚል ተስፋ ስላለኝ እንጂ በተከሰተው ሁኔታ ምክንያት ግንኙነታችንና ትብብራችን ይቋረጣል ለማለት አይደለም። አላማውም ሕዝቡ በእርስዎና በአቶ ዳዊት ላይ አለታዊ አመለካከት እንዲይዝና እንዲያንፀባርቅ ሳይሆን ሁላችንም ከዚህ ትንሽ ስህተት ተነስተን በሕጉ መንግስቱ የተረጋገጠልንን የዲሞክራሲያዊ ስርዓትና የፕሬስ ነፃነት ለማዳበር በምናደርገው እንቅስቃሴ አስተዋዕክ ያደርጋል የሚል ፅኑ እምነት ስላለኝነው። በዚህ አጋጣሚ የመንግስት፤ የፖለቲካ ድርጅቶች ልሳናትና የግል ሚዲያዎች ሁሉ ይህን ደብዳቤ በየሚዲያዎቻቸው በኩል ለሕዝብ እንዲያቀርቡልኝ አደራ አላለሁ።